

CES - mærkning ved Ove Sø 2009 - 2012

Af Tage Leegaard

Det første CES projekt, som Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe har deltaget i, er ved Ove Sø i Thy. Som omtalt andetsteds i bogen, står CES for Constant Effort Site. Stedet ejes af Hanne og Poul Christensen i Madsted. Vi, der er kommet gennem de fire år på lokaliteten, er meget taknemmelige for den gæstfrihed og forståelse, der er vist fra ejernes side. I alt seks af gruppens ringmærkere har været involveret i fangsterne. Der er endvidere ydet stor hjælp og støtte fra andre interesserede.

Lokaliteten, eller sitet, som det kaldes, er beliggende sydvest for Madstedborg på vestsiden af søen ved Madsted. Det er besværligt at færdes på stedet, da der mange steder er op mod en meter dynd at komme igennem, når nettene i rørskoven skal passes. Nettene har været sat op i fem baner - hovedsageligt inde i rørbræmmerne, men enkelte var placeret ved pilebuske ved søkanten.

Lokaliteten er en udpræget rørskovslokalitet, hvor det har været rørskovsfugle, som har domineret i fangststatistikkerne. Tallene viser også, at mange fugle anvender rørskoven som fourageringsområde og som overnatningsplads i træktiderne.

Rørskovsfuglenes trækmønstre er omtalt i et andet afsnit her i bogen, så denne artikel vil hovedsagelig omhandle fangsttallene og nogle statistikker over ynglefuglenes forekomster på lokaliteten.

Førstegangsfangster - tabel 1:

	2009	2010	2011	2012	I alt
Blåmejse	5	8	6	15	34
Bogfinke	0	4	1	5	10
Bynkefugl	0	3	0	1	4
Bysvale	0	0	0	1	1
Dobbeltbekkasin	1	0	0	0	1
Engpiber	1	0	0	0	1
Gransanger	1	14	16	4	35
Grønirisk	1	1	1	1	4
Gul Vipstjert	0	0	0	1	1
Gulbug	1	6	0	3	10
Gulspurv	0	1	1	5	7
Gærdesanger	0	1	1	3	5
Gærdesmutte	0	1	0	0	1
Havesanger	0	1	0	0	1
Hortulan	0	1	0	0	1
Husrødstjert	0	1	1	0	2
Hvid Vipstjert	0	4	10	0	14
Kærsanger	9	11	13	2	35
Landsvale	5	0	1	23	29
Lille Gråsiken	4	13	5	5	27
Løvsanger	19	35	78	56	188
Munk	0	0	2	1	3
Musvit	0	1	2	1	4
Rødhals	0	0	0	2	2
Rørsanger	302	257	270	160	989
Rørspurv	58	64	153	112	387
Sangdrossel	1	3	2	1	7
Savisanger	1	0	0	0	1
Sivsanger	22	28	61	26	137
Skovsanger	0	0	0	1	1

	2009	2010	2011	2012	I alt
Skovspurv	0	7	4	2	13
Skægmejse	5	0	0	0	5
Solsort	2	0	0	3	5
Sortmejse	0	0	0	2	2
Stillits	0	0	0	1	1
Stær	0	0	12	1	13
Sydlig Blåhals	0	1	6	3	10
Topmejse	1	0	0	2	3
Tornirisk	0	0	0	6	6
Tornsanger	16	23	31	21	91
Vandrikse	2	1	0	0	3
I alt	452	482	671	455	2.060

Willy Mardal og Tage Leegaard i gang med arbejdet på lokaliteten.

Den 18. maj 2011 kom der to norsk ringmærkede Sivsangere i nettene. Senere er en Sivsanger ringmærket på lokaliteten samme dag blevet genmeldt fra Rogaland i Norge. Et meget specielt sammentræf, som indikerer, at de norske fugle "mellem-lander" ved Ove Sø under forårstrækket.

Hortulanen (*Emberiza hortulana*) - kan være svær at kende fra Gulspurven. Denne her er fanget på CES lokaliteten i august 2011.

En enkelt Gul Vipstjert er blevet fanget på lokaliteten ved Ove Sø. Denne her tilhører racen *Motacilla f. thunbergi*, og er fra maj 2012.

En af gruppens i alt 8 Savisangere (*Locustella luscinioides*) er blevet ringmærket ved Madsted. Denne her er fra august 2009. Et af kendetegnene er det kraftige - let buede næb.

Tage Leegaard med den enlige Dobbeltbekkasin (*Gallinago gallinago*), som er fanget ved projektet i Madsted.

Alle fangede fugle (inklusive alle genfangster) - tabel 2:

	2009	2010	2011	2012	I alt
Blåmejse	6	10	9	19	44
Bogfinke	0	4	1	6	11
Bynkefugl	0	3	0	1	4
Bysvale	0	0	0	1	1
Dobbeltbekkasin	1	0	0	0	1
Engpiber	1	0	0	0	1
Gransanger	1	13	17	5	36
Grønirisk	1	1	1	1	4
Gul Vipstjert	0	0	0	1	1
Gulbug	1	6	0	3	10
Gulspurv	0	1	1	5	7
Gærdesanger	0	1	1	3	5
Gærdesmutte	0	1	0	0	1
Havesanger	0	1	1	0	2
Hortulan	0	1	0	0	1
Husrødstjert	0	1	1	0	2
Hvid Vipstjert	0	4	10	0	14
Kærsanger	9	12	16	7	44
Landsvale	5	0	1	23	29
Lille Gråsiken	4	13	5	6	28
Løvsanger	20	39	79	58	196
Munk	0	0	2	1	3
Musvit	0	1	2	1	4
Rødhals	0	0	0	2	2
Rørsanger	391	396	420	274	1.481
Rørspurv	73	84	185	166	508
Sangdrossel	1	4	2	1	8
Savisanger	1	0	0	0	1
Sivsanger	26	30	66	28	150
Skovsanger	0	0	0	1	1

	2009	2010	2011	2012	I alt
Skovspurv	0	7	4	2	13
Skægmejse	5	0	0	0	5
Solsort	2	0	0	3	5
Sortmejse	0	0	0	2	2
Stillits	0	0	0	1	1
Stær	0	0	12	1	13
Sydlig Blåhals	0	1	12	3	16
Topmejse	1	0	0	2	3
Tornirisk	0	0	0	6	6
Tornsanger	16	26	34	23	99
Vandrikse	2	1	0	0	3
I alt	567	661	881	656	2.765

Det fremgår af tabellerne, at der er fanget 41 fuglearter i løbet af de fire år.

Ind i mellem fanges en Rørsanger med en enkelt hvid plet på fjerdragten. Hvis fuglen havde været helt albino havde den ikke kunnet skjule sig for fjender.

Af tabel 1 fremgår det, at af nyfangsterne udgør 1545 (75 %) fugle, som decideret hører til i rørskoven. Det drejer sig om Rørsanger, Rørspurv, Sivsanger og Kærsanger

Af tabel 2 fremgår, at 2183 (79 %) af alle fangede fugle også disse fire arter. De stedbundne arter genfanges oftere!

Ellers ses det af tallene, at det typisk er Løvsanger, Tornsanger, Gransanger og Blåmejsler, der er gæster i området, som de bruger til fouragering eller til overnatning.

Af mere sjældne gæster kan nævnes Savisanger, Hortulan, Nordlig Gul Vipstjert (*Motacilla flava thunbergii*), Husrødstjert, Bynkefugl, Skovsanger og Sydlig Blåhals (*Luscinia svecica cyaneola*).

I det første år (2009) fangede vi 5 Skægmejsler, og det år var det normalt at se Skægmejsler. De efterfølgende, hårde vintre satte tydeligvis en stopper for Skægmejsens forekomst ved søen.

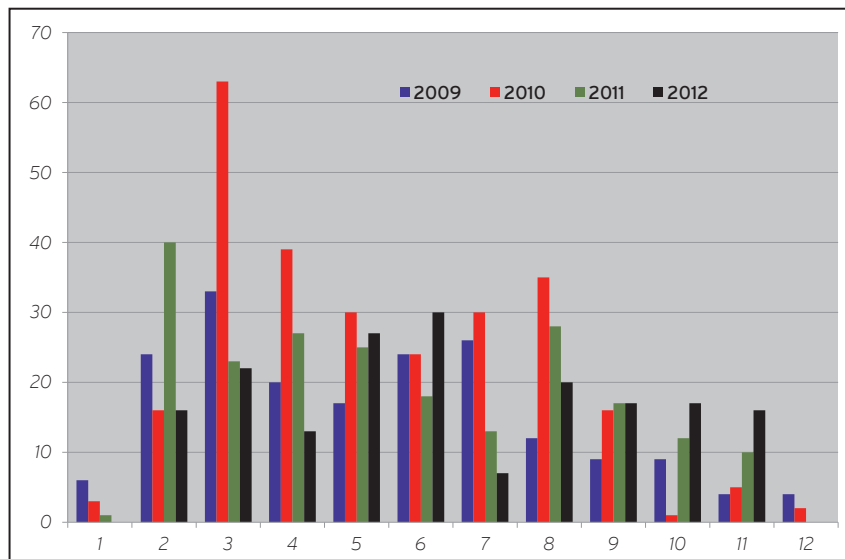
Det store antal fangede Rørsangere giver anledning til at kigge lidt på fordelingen hen over fangstperioden. De fire måneder maj - august er delt op i 12 perioder. Der er ringmærket en gang hvert år i de 12 perioder, i alt er lokaliteten således besøgt 48 gange.

Figur 1 viser, at Rørsangerne ankommer fra midten af maj. En del af fuglene raster, indtil trækket sender dem videre mod nordligere og nordøstligere beliggende ynglepladser. Der ses en nogenlunde stabil bestand af gamle fugle indtil midten af juli, hvorefter antallet falder til et meget lille antal i slutningen af august. I nogle år er der slet ikke fanget gamle fugle i den sidste periode.

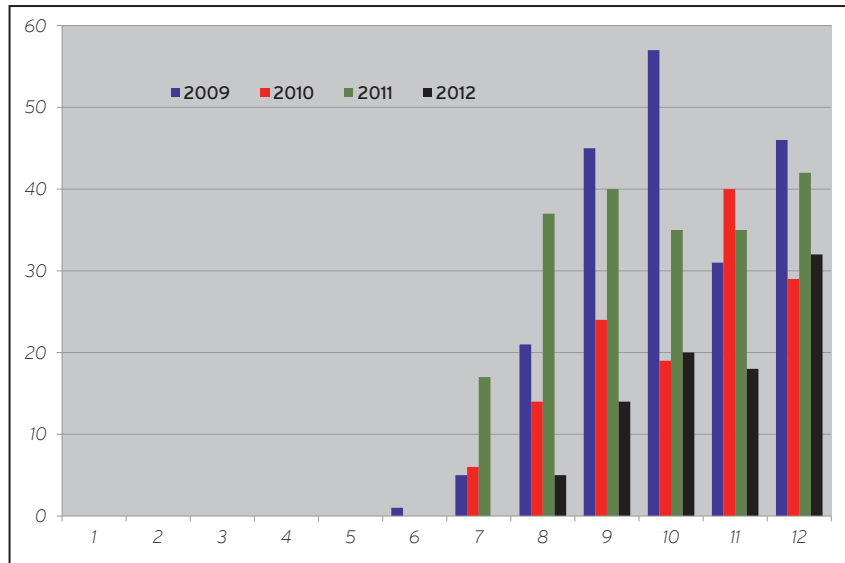
Af figur 2 ses, at ungerne kommer på vingerne fra slutningen af juni, og fra slutningen af juli er antallet af ungfugle nogenlunde stabilt resten af tiden indtil slutningen af august. Der er således gode indikationer på, at de gamle fugle allerede fra midten af juli forlader yngleområdet for at "give plads" til ungfuglene, som både er de unger, der er født i området, og de unge Rørsangere, som fouragerer og overnatter i området på trækket.

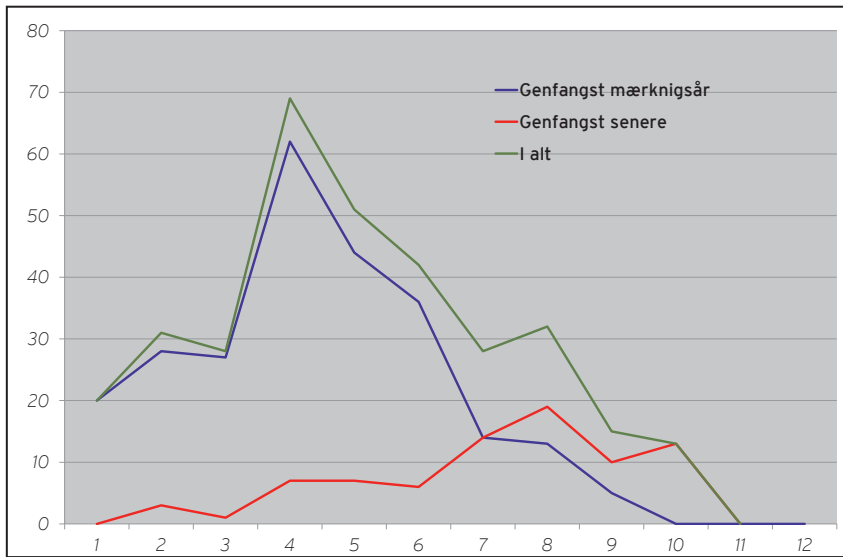
Willy Mardal i gang med at tømme net. En fugl puttes forsigtigt i stofposen.

Figur 1: Gamle fugle (2K+). CES ringmærkning foregår fra 1.5 til 31.8 De fire måneder er inddelt i 12 perioder - der ringmærkes en gang i hver periode.

Figur 2: Unge fugle. CES ringmærkning foregår fra 1.5 til 31.8 De fire måneder er inddelt i 12 perioder - der ringmærkes en gang i hver periode.

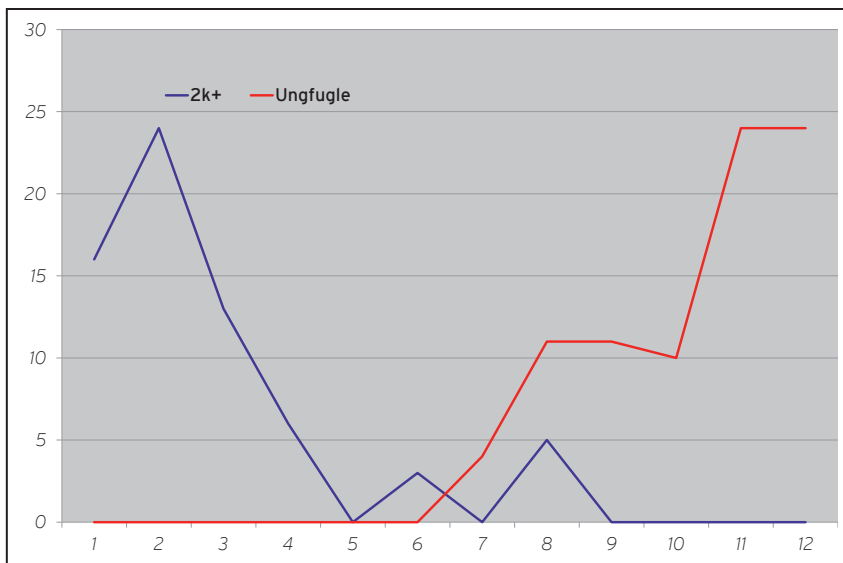
Figur 3: Genfangst af voksne Rørsangere. CES ringmærkning foregår fra 1.5 til 31.8 De fire måneder er inddelt i 12 perioder - der ringmærkes en gang i hver periode.

Figur 3 viser den procentvise genfangst af "nye 2k+ fugle" summeret op per periode over alle 4 år. 2k+ fugle er fugle, som er født mindst året før, og er altså mulige ynglefugle. Procenterne er udregnet efter nyfangster. Den blå graf viser genfangstprocenter i fangståret. Den røde viser genfangstprocenter i følgende år. Den grønne viser genfangsterne i alt.

Graferne antyder, at den største del af de ynglende Rørsangere ankommer til Madsted inden for perioden fra slutningen af maj og til midten af juni. Et helt specielt eksempel kan fremhæves fra den 14. juni 2010, hvor der er fanget 31 nye rørsangere. Hele 25 af disse fugle er senere fanget på lokaliteten. Endvidere antyder den røde graf, at sandsynligheden for, at fuglen genfanges et senere år, stiger hen over sommeren.

Figur 4 viser en opsummering af alle Sivsangere fra de fire år. Fuglene er fordelt over de 12 perioder. Den blå kurve er 2k+ fugle, og den røde er ungfugle. Her er der helt klart tale om, at ynglefuglene gæster Madsted i maj-juni på deres vej til ynglepladserne. Fangst af to norsk ringmærkede sivsangere i maj 2012 antyder, at der er en trækrute for en del af de skandinaviske fugle hen over Thy, hvorimod en stor del af de fugle der bliver fanget, er formentlig Sivsangere, der yngler i nærheden af Madsted.

I selve yngletiden er der kun få fangster, og noget tyder på, at de gamle Sivsangere finder andre rasteplasser på vejen tilbage, da der efter juli slet ikke er fanget gamle fugle, hvorimod lokaliteten gæstes af unge Sivsangere i nogenlunde det samme antal, som voksne fugle om foråret. De spredte fangster i fuglenes yngletid giver ikke nogen klar indikation, om fuglene yngler netop på denne lokalitet.

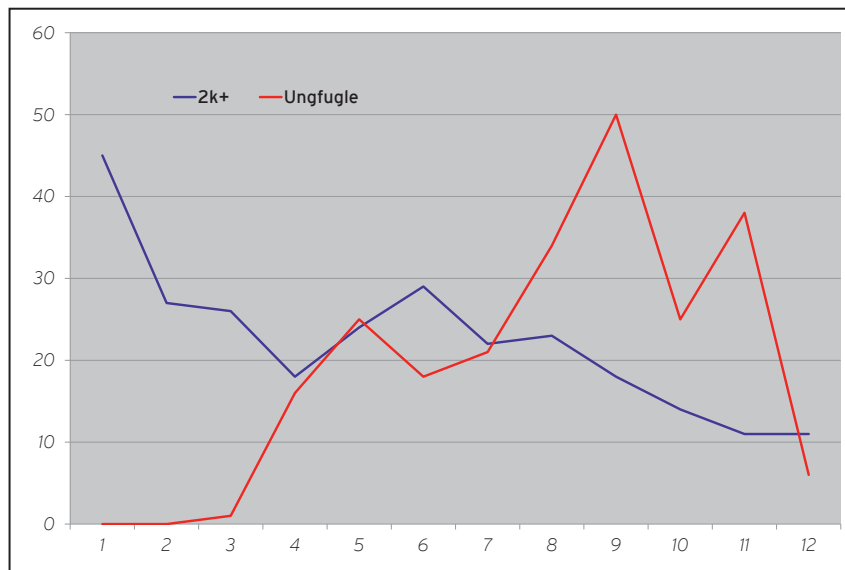

Figur 4: Sivsanger fordelt efter alder over de 12 perioder. CES ringmærkning foregår fra 1.5 til 31.8 De fire måneder er inddelt i 12 perioder - der ringmærkes en gang i hver periode (alle fire år er lagt sammen).

Tilsvarende opgørelse over Rørspurve med opsummering af alle 4 år. 2k+ fuglene - de blå - forsvinder gradvist hen over hele perioden, mens ungfuglene ser ud til at trække helt væk fra lokaliteten ved udgangen af august (Figur 5).

De fire år med CES - ringmærkninger på lokaliteten har helt givet været en god - men også anstrengende - oplevelse. Der er ikke tvivl om, at den helt målrettede måde at organisere ringmærkningen på, giver mulighed for at anvende de indsamlede data til en mere sikker analyse af fuglenes adfærdsmønstre.

De ovennævnte sammendrag er de mest åbenbare, da antallet af disse fugle er ret stort, men en nærmere analyse af alle fangsttallene vil givet rumme andre spændende oplysninger.

Figur 5: Rørspurve fordelt over de 12 perioder. CES ringmærkning foregår fra 1.5 til 31.8. De fire måneder er inddelt i 12 perioder - der ringmærkes en gang i hver periode (alle fire år er lagt sammen).

CES lokaliteten på vestsiden af Ove Sø. Bag ved rørskoven ses Madstedborg.

Sydlig Blåhals ved Ove Sø

(Luscinia svecica cyannecula)

Af Willy Mardal

Den 7. maj 2012 blev disse to Sydlige Blåhalse fanget samtidig. Billedet blev bragt i Thisted Dagblad.

Det var en stor oplevelse for CES-projektdeltagerne, da den første Sydlige Blåhals blev fanget og ringmærket den 24. juni 2010. Den havde en stor rugeplet og blev bestemt som en gammel hun. Den var sandsynligvis ynglefugl i området ved søens vestbred.

At der i sommeren 2011 blev fanget og ringmærket i alt 6 gamle fugle i samme område var overraskende. De seks Blåhalse blev fanget og ringmærket (og genfanget) som følger:

- **AX 18 274** den 12. juli. Hun. Den blev genfanget samme sted den 31. juli samt den 12. og den 20. august.
- **AX 18 353** den 11. august. Hun.
- **AX 18 356** (Han) & **AX 18 363** (Hun) den 11. august. De blev begge genfanget samme sted den 20. august.
- **AX 18 368** den 20. august. Han. Den blev genfanget den 28. august.
- **AX 18 370** den 20. august. Han.

Der kunne være tale om 3 ynglepar fra søens vestbred?

Det forhold, at der i sommeren 2010 blev fanget en gammel hun med rugeplet, og at der i 2011 blev fanget tre hanner og tre hunner antyder, at der i et endnu ikke defineret område i det sydlige Thy kan være indvandret en lille ynglebestand på mindst tre par.

Den 7. maj 2012 blev der fanget både en han og en hun af Sydlig Blåhals i samme område ved søbredden i Madsted. Det var tydeligt, at der var tale om et par. Den 4. august 2012 blev der endvidere fanget endnu en gammel hun. De tre fugle var sandsynligvis ikke stationære.

Der er endnu ikke fanget udflyjende unger af Sydlig Blåhals i Madsted.

Det skal bemærkes, at der ved Han Vejle i Han Herred er fanget og ringmærket såvel gamle som udflyjende unger i sommeren 2011.

Hvad er CES - ringmærkning?

Af Tage Leegaard

I slutningen af 1980'erne begyndte nogle at udvikle ringmærkningen, så den bruges ud over det man kalder traditionel baggrundsringmærkning. Der har ikke været noget egentligt koncept, ud over at der har været fanget og ringmærket rigtig mange fugle, og det har givet en meget stor og værdifuld viden om forekomst, trækruter, fuglens alder og meget andet. Derfor begyndte man rundt om i Europa at bruge ringmærkningen af fugle til mere dybtgående bestandsanalyser. Man tog konceptet CES (Constant Effort Site) i brug, hvor man ved hjælp af en standardiseret flerårig indsats kan skaffe resultater, som kan bruges til flere formål. Der er i dag cirka 100 sites, fordelt på en lang række europæiske lande.

Ringmærkning er en af de mest effektive metoder til at få viden om fuglene, ikke mindst bestandsbiologiske parametre som dødelighed og spredning. For en række af vores sjældnere ynglefugle er øget viden om disses forhold stærkt efterspurgt. Også flere af vores almindelige arter er gået kraftigt tilbage. Standardiseret fangst af fugle henover ynglesæsonen (Constant Effort Site/CES) giver mulighed for at se på, hvad der forårsager ændringer i bestandene.

CES-mærkningen afvikles efter et internationalt, standardiseret koncept. For at en lokalitet kan opfylde kravene for at indgå i CES-konceptet, må dets vegetation ikke ændre sig væsentligt i undersøgelsesårene. Der må ikke ringmærkes på lokaliteten på andre tidspunkter end inden for

CES-konceptet. Mærkningerne gennemføres med det samme antal net på de samme pladser i alle årene.

Fangsterne gennemføres altid i tidsrummet fra cirka en halv time før solopgang og seks timer frem, tre gange per måned i månederne maj - august (inkl.), det vil sige 12 gange om året. I tilfælde af regnvejrr og stærk blæst udsættes fangsterne til en af de efterfølgende dage, idet der skal være et passende antal dage mellem fangsterne. De kan naturligvis også fremskyndes en dag eller to.

Formålet med disse standardiserede mærkninger inden for CES-projektet er at tilvejebringe fangstresultaterne således, at de sammen med andre resultater fra tilsvarende projekter i Europa i muligt omfang kan anvendes til at vurdere ændringer i fuglearters bestande. Det er især de fuglearter, som trækker til Afrika ("Afrika-trækkerne"), som er mest følsomme over for ændringer i det globale klima. På europæisk plan er der allerede fremkommet tendenser for nogle klimafølsomme fuglearter, som overvintrer i tropisk Afrika.

I Nordvestjylland har vi nu to sådanne sites. Et ved Ove Sø ved Madsted, og et ved Vejlerne i Han Herred.

